

Kur'an'ın Allah Kelâmı Oluşunun Mucize Olması Açısından Önemi

Doç. Dr. Atilla YARGICI

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Öz

Mucize, Yüce Allah'ın peygamberlere peygamberliklerinin bir delili olarak verdiği, insanların yapmaktan aciz olduğu olağanüstü haller ve durumlardır. Cenâb-ı Allah peygamberlerine içinde yaşadıkları toplumların durumlarına göre farklı şekillerde mucizeler vermiştir. Peygamberimize (s.a.v.) verdiği mucizelerin en büyüğü Kur'an'dır. Kur'an birçok açıdan mucize bir kitaptır. Allah kelâmı olması da onun mucize yönlerinden birisidir. Müfessirler, Kur'an'ın Allah kelâmı olarak mucize olduğunu birçok yönlerden açıkladıkları gibi, Bedüzzaman da akıl ve nakli birleştirerek bu konuyu ele almıştır. Onun Kur'an ayetlerinin "İrâde, Kudret ve İlim" gibi sıfatları da içine alıyor demesi ve izahlarının bir kısmını bu çerçevede yapması dikkat çekmektedir. Said Nursi ayrıca Kur'an'ın beşer kelâmı olduğunu iddia edenlere karşı da, şeytanla münazara adı altında ikna edici cevaplar vermiş ve Kur'an'ın Allah kelâmı olarak mucize olduğunu ispat etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Mucize, Allah'ın kelâmı, beşer kelâmı

The Importance of the Qur'an as the Word of God in terms of its Being Miracle

A miracle, as a proof of the Almighty God gave the prophets prophesied, are exceptional cases and where people incapable of doing. Almighty God has given miracles in different ways depending on the situation of the society they live in the prophets. Muhammad 's greatest miracle is Qur'an. Quran is a book of miracles in many ways. The word of God is one of the miracles directions. This aspect is described in different ways. Bediuzzaman has addressed these issues by combining the wisdom and revelation. According to him, the verses of the Koran, have included, "Knowledge, Power, and Will". He responded to those who claim the Koran the word of God in different ways. Hus, it has been proved that the Qur'an is the word of God.

Key Words: Qur'an, Miracle, word of God, humanword.

Giriş

Peygamberlerin peygamber olarak gönderilmelerinin en büyük delili, Allah'ın o peygamberlere mucizeler vermesidir. Her dönemdeki peygamberlere gönderilen mucizeler farklı farklı olmuştur. Hz. İsa'nın (a.s.) döneminde tıp ilmi revaçta olduğu için ona verilen mucizeler, tıp ilmi nevinden olmuştur. Hz. Musa döneminde sihribazlık çok revaçta olduğu için ona verilen mucizeler sihir nevinden olmuştur. Hz. Peygamber s.a.v. döneminde ise fesahat ve belagat çok ön planda olduğu için Yüce Allah son peygamberine en büyük mucize olarak belagat ve fesahatin zirvesinde olan Kur'an'ı vermiştir. Zaten, Said Nursi'nin ifade ettiği gibi, nübüvvetin ispatı ancak mucizelerle olur, Hz. Muhammed'in en büyük mucizesi ise Kur'an-ı Kerim'dir.¹

Kur'an'ın diğer mucizelerle tek ortak yanı, insanların benzerlerini yapamamalarıdır. Zaten mucize de insanları bir şeyi yapmaktan aciz bırakan demektir. Beşerin, hiçbir mucizenin aynısını yapması mümkün olmadığı gibi, Kur'an'ın da benzerini yapması mümkün olmamıştır. Neden olmamıştır? Kur'an-ı Kerim niçin bir mucizedir? Elbette bunun birçok sebebi ve yönü vardır. Bunlardan birisi de, Kur'an'ın Allah kelâmı olmasıdır. Biz bu çalışmamızda sadece Kur'an'ın Allah kelâmı oluşunun mucize olması açısından önemi üzerinde duracağız. Bunu ortaya koyarken de önce Kur'an'ın beşer kelâmı değil, Allah kelâmı olduğunu bildiren ayetleri, sonra Bediüzzaman'ın Kur'an'ın beşer kelâmı değil, Allah kelâmı olduğunu ispat etme metodunu ele alacağız.

1. Benzerinin Getirilmesi Konusunda Kur'an'ın Meydan Okuması

Kur'an-ı Kerim'in beşer kelâmı değil de Allah kelâmı olduğuna dair birçok ayet-i kerime bulunmaktadır. Bu ayetler aynı zamanda bir meydan okumayı içermesi ve zaman içinde Kur'an'a herhangi bir nazire getirilememiş olması, onun beşer kelâmı değil, Allah kelâmı olduğunu gösteren en önemli delillerdir. Bakara Suresinde konuyla ilgili şöyle buyrulmaktadır:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ. فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

Yani “Eğer kulumuz Muhammed’e indirdiğimiz Kur'an'dan şüphe içindeyseniz, haydi onun (sûrelerinden birisi) gibi bir sûre getirin, bunun için Allah'tan başka şahidlerinizi de (yardıma) çağırın; eğer sözünüzde doğru kimseler iseniz. Bunu yapamazsanız -ki elbette yapamayacaksınız- yakıtı, insan ve taş olan cehennem ateşinden sakının. Çünkü o ateş kâfirler için hazırlanmıştır.”²

Bu ayet-i kerimelerde, Yüce Allah, “Eğer kulumuz Muhammed’e indirdiğimiz Kur'an'dan şüphe içindeyseniz” buyurmakla, Kur'an'ın kendi Zât-ı Akdesi tarafından indirildiğini bildirmektedir.

Taberî (v.h.310), Kur'an'ın Allah'ın yüce nezdinden olduğunda, Allah tarafından indirildiğinde şüphe olduğunu iddia edenlere bu ayetle hitap edildiğini bildirmektedir. Ona göre Peygamberimize (s.a.v.) Kur'an'ın Allah tarafından indirilmesi, O'nun nübüvvet iddiasına en büyük delildir. Onun Allah'ın nezdinden olduğuna en büyük delil de, bütün insanları ve onların yardımcılarını benzerini getirmekten aciz bırakmasıdır. Eğer bu Kur'an Allah'ın yüce nezdinden olmasaydı, Hz. Muhammed'in uydurması olsaydı, onda birçok ihtilaflar olacaktı ve o zaman bununla meydan okunması mümkün olmayacaktı.³

Zemahşerî (v.h.488) de bu meydan okumanın Kur'an'ın Allah kelâmı mı, yoksa beşer kelâmı mı olduğunu ortaya çıkardığına dikkat çekmektedir. Ona göre, ayette ممانزلنا denilerek, inzâl değil, tenzîl kelimesinin kullanılması bu meydan okumanın bir parçasıdır. Çünkü tenzîl Kur'an'ın tamamının bir defa değil, zaman

içerisinde tadrîc kaidesine göre indirildiğini ifade etmektedir. Onların iddiası şu şekilde idi: “Eğer Kur'an Allah kelâmı olsaydı, böyle hadiselerin durumuna göre parça parça inmezdi. Bu bakımdan insanların kelimalarına benzemektedir Zemahşerî'ye göre hatiplerin ve şairlerin takip ettikleri yol da aynı şekildedir. Bir şairin divanı bir defada oluşturulmadığı gibi, hitabetlerin hepsi de bir anda yapılmıyor. Yine zamana, yenilenen olaylara göre yazılıyor, söyleniyor. Onlar diyorlar ki, eğer bu Kur'an'ı Allah indirseydi, yazar ve şairlerin yaptıklarının tersine bir durumun ortaya çıkması gerekirdi; bütün Kur'an'ın bir seferde indirilmesi gerekirdi. Hâlbuki Kur'an bu açıdan da onlara meydan okumaktadır. Onlardan böyle parça parça inen Kur'an surelerinden en küçüğüne bir nazire yapmalarını istemektedir. Bu yönüyle de Kur'an'ın Allah'ın kelâmı olduğu ortaya çıkmaktadır.”⁴

Razi'ye (v.h. 605) göre ise Hz. Muhammed'in nübüvveti Kur'an'ın mucize olmasına bağlı olduğundan Kur'an da mucize olduğunun delillerini ortaya koymaktadır. Kur'an'ın mucize olduğunu açıklamak iki şekilde mümkündür. Birincisi: Kur'an'ın durumu üç tarzdan birisiyledir: Kur'an diğer belagat sahibi insanların sözlerine benzer. Bu durumda ya âdetleri bozmayacak şekilde belagat sahibi kişilerin sözlerinin üstündedir, ya da âdetleri bozacak şekilde onların sözlerinin üzerindedir. İlk ikisi batıldır, üçüncüsü ise doğrudur. Eğer önceki ikisi doğru olsaydı Kur'an'ın benzerinin ya fertler tarafından ya da gruplar tarafından getirilmesi gerekirdi. Kur'an'ın benzerini getirmek için çok uğraşılar, fakat buna yapmaktan aciz kaldılar. Bu da Kur'an'ın onların sözlerine benzemediğini ispat etmektedir. Onların sözleri ile Kur'an arasındaki fark, alışlagelmiş iki söz arasındaki fark gibi değildir. Öyleyse bu fark, alışlagelmiş farkların üzerinde bir farktır. Bu da Kur'an'ın mucize olmasını gerektirir.

Razi'ye göre Kur'an'da fesahatin noksan olmasını gerektiren birçok husus vardır. Ancak buna rağmen fesahat ve belagatin zirvesine çıkmıştır. Bu da onun mucize olduğunu gösterir. Örneğin Arapların fesahatinde çoğunlukla deve, at, carriye, kral, vurma, yaralama, savaş, baskın gibi görülen şeylerin vasıfları, tasvirleri bulunmaktadır. Kur'an'da buna benzer tasvirler ve tavsifler yoktur. Bu da Arapların ittifak ettikleri fasih lafızların Kur'an'da yer almadığını gösterir. Yüce Allah Kur'an'da yalandan uzak olma ve doğruluk yolunu seçmiştir. Hâlbuki doğruluğa yönelen ve yalandan ayrılan şairlerin şiirlerinin kıymeti düşer. İyi bir şiir olmaz. Lebid b. Rebia ve Hassan b. Sabit Müslüman oldukları zaman şiirlerinin değeri düşmüştür. Onların Müslüman olduktan sonraki şiirleri, Müslüman olmadan önceki şiirleriyle aynı kalitede değildir. Kur'an'da ise yalan ve mübalağa olmamasına rağmen Kur'an son derece fasih bir kitaptır. Üçüncüsü: Fasih kelimalar ya da fasih şiir, bir kasidede bir ya da iki beyitte gözükmektedir. Şiirin geri kalan kısmı öyle değildir. Kur'an ise öyle değildir. Kur'an'ın tamamı fasihtir. Çünkü insanlar, Kur'an'ın bir cümlesine olduğu gibi tamamına da nazire getirmekten acizdirler. Dördüncüsü: Bir şair bir şeyi vafederken onu tekrar ettiğinde, ikinci vasfı birin-

cisi gibi fasih olmamaktadır. Kur'an'da ise tekrar çoktur. Ve hepsi de son derece fasihtir, aralarında fesahat açısından fark yoktur. Beşincisi: Kur'an'da ibadetlerin emredilmesinde, çirkin olan şeylerin yasaklanmasında, güzel ahlaka teşvik etmede, dünyayı terk edip ahireti tercih etmede hep öz ve kısa ifadeler kullanılmıştır. Buna belagatta “ihtisar” denmektedir. Bütün bunlar fesahatin azalmasını gerektirir ama Kur'an'da bunun aksi cereyan etmektedir. Altıncısı: İmruu'l-Kays'ın şiiri, eğlence, kadınların zikredilmesi, atların vasfı gibi konularda çok iyidir. Nabi-ğa'nın şiiri korkuda iyidir. A'şa'nın şiiri talep ve içkinin vasfında iyidir. Züheyr'in şiiri, bir şeye rağbet ettirmede ve ümitte iyidir. Kısaca şairler bir türde iyi ise diğer türde zayıftır. Kur'an'a gelince Kur'an bütün türlerde son derece fasihtir. Kur'an'da bunun birçok örnekleri vardır. Yedincisi: Kur'an'ı Kerim'de, kelimeler, fıkıh, fıkıh usulü, nahiv ilmi, dil ilmi, zühd, ahiret haberleri, güzel ahlak ilmi gibi birçok husus bulunmaktadır. Bu açıdan da mucizedir.

Razi'ye göre Kur'an'ın mucizeliğinin ikinci yolu da şu şekilde anlaşılır: Şöyle dememiz mümkündür: Kur'an ya i'caz derecesinde yüksek bir belagete sahiptir. Ya da böyle değildir. Birincisi olunca, Kur'an'ın mucize olduğu da sabit olur. İkincisi olursa, o zaman Kur'an'a mu'araza etmek de mümkün olur. Mu'araza yapılamadığına göre yine Kur'an'ın mucize olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu yol da bize göre Kur'an'ın mucizeliğinin en doğru yoludur.

Razi, Kur'an'ın i'cazı ile ilgili ikinci konu olarak ayetteki “nezzelnâ” kavramına dikkat çekmektedir. Ona göre bu kavram Kur'an'ın bir anda değil, tedricî olarak indiğini göstermektedir. İnzalda aynı anlam yoktur. Kur'an'ın böyle hadise ve olaylara göre indirilmesi Arap şairlerinin divanlarını oluşturmalarına benzerdir. Çünkü onlar da divanlarını bir anda oluşturamazlar. Divan zaman içinde meydana gelir. Kur'an bu âdete aykırı bir şekilde indirilmemiştir. Hâlbuki kâfirler, “*Kur'an Hz Muhammed'e bir defada indirilmeli değil miydi*”⁵ diyerek, Kur'an'ın bir kerede indirilmiş olmasını temenni etmişlerdi. Burada Kur'an'ın bir defada indirilmediği halde yine de mucize olduğu gösterilmektedir.

Razi'ye göre “onun bir suresinin benzerini getirin” ayeti, Kur'an'ın sure tertibinin tevkîfî olduğunun, yani Allah katından olduğunun de delilidir. Bu yüzden bazen bir sure ile bazen de Kur'an'ın tamamıyla meydan okunmaktadır. Eğer Kur'an'ın sureleri de son derece fasih ve mucize olmasaydı onun da benzerini getirmek mümkün olurdu. Benzeri getirilemediği için mucize olduğu anlaşılacaktır.

مَا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا cümlesindeki “*bizim kulumuz*” ifadesinde bir mucizelik yönü vardır. Yani okuma yazma bilmeyen, kimseden ilim tahsil etmeyen böyle ümmî bir şahıstan buna benzer bir kitap getirmeleri istenmektedir. Razi'nin tefsirinde bu ve benzeri izahların hepsi de Kur'an'ın mucizeliğinin beşer kelamı değil, Allah'ın kelamı olduğuyla ilgisi bulunduğunu ispat etmektedir.⁶

Kurtubî (v.h.671) de müşriklerin Kur'an'ı duyduklarında “bu Allah'ın kelâmına benzemiyor” demeleri üzerine bu ayetin nazil olduğunu bildirmektedir. Burada yüce Allah, Hz. Muhammed'in peygamberliğinin delilini ortaya koyuyor, O'na gönderilen Kur'an'ın uydurma olmadığını beyan ediyor. Kurtubî, bu ayette Kur'an'ın bir suresinin benzerinin getirilmesinin emir sigasıyla talep edildiğini, bunun da anlamının onları bunu getirmekten aciz bırakmak olduğunu bildirmektedir.⁷

İbn Kesir (v.h.774), ayetin kâfirleri muhatap aldığını, Allah'ın kulu olan Muhammed'e indirilen hakkında bir şüpheleri varsa, o Kur'an'ın Allah'ın nezdinden olduğundan şüphe ediyorlarsa, benzer bir sure ile ona muaraza etmeye davet ettiğini, bunun için Allah'ın dışındaki herkesten de yardım almalarını istediğini dile getirmektedir. Bu ayetle Cenab-ı Hak müşriklerin sadece ümmîlerine değil, aynı zamanda yazarlarına, şairlerine hepsine birden meydan okumaktadır. Bu ise gerçekten mükemmel bir meydan okumadır. Ona göre bu meydan okumanın mucizeliği geçmişi kapsadığı gibi geleceği de kapsamaktadır. Kur'an her şeyin Hâlık olan Allah'ın kelâmı olduğu halde kim onun benzerini getirebilir? Yaratıcının kelâmı, nasıl yaratılmışların kelâmına benzer? Kur'an'ı tetkik eden kimse, onda birçok açık ve gizli i'caz yönlerini bulur. Kur'an hem mana hem de lafız bakımından mucizedir. Tefsirinin ilerleyen sayfalarında İbn Kesir, Razi'nin Kur'an'ın mucizeliğiyle ilgili geniş izahlarını adeta hülâsa etmektedir.⁸

Bütün bu yorumlar, Kur'an'ın meydan okuma üslubu karşısında kimsenin onun bir benzerini getirememesinin onun Allah'ın kelâmı olduğunu ortaya koyar. Kur'an insanın eseri olsaydı, elbette insanların eserlerine benzer eserler yapmak mümkün olacaktı. Mümkün olmadığına göre Kur'an Allah'ın kelâmıdır.

2. Kur'an'da İhtilaf Olmaması

Kur'an'ın Allah'ın kelâmı olmasının en önemli delillerinden birisi de, Kur'an ayetlerinin anlam bakımından birbirini desteklemesi, açıklaması ile birlikte bir de ayetler arasında ihtilaf ve çelişki bulunmamasıdır.

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ayetinde, “Onlar Kur'an'ı hiç düşünmüyorlar mı, eğer o Allah'tan başkası tarafından indirilmiş olsaydı, onda birçok çelişki bulurlardı” buyrulması, onda hiçbir çelişki bulunmamasının Allah'ın kelâmı olduğunu ispat ettiği bildirilmektedir.⁹

Taberi'de Katade'nin beyanına göre, ayet, “Allah'ın sözünde çelişki yoktur, o haklı, onda batıl olmaz. Ama insanların sözlerinde çelişki olur” anlamına gelir. İbn Zeyd'e göre ise, Kur'an ayetleri birbirini yalanlamaz, birbiriyle çelişmez, insanların Kur'an ile ilgili cahil oldukları şey, onların akıllarının noksanlığından ileri gelmektedir. Bir mümin «Kur'an ayetlerinin hepsi Allah'ın katındandır» der. Müteşabihine iman eder, ayetleri birbiriyle çelişkili duruma getirmez. Bir konuda bilgisi olmazsa, “Allah'ın söylediği haklı” der ve Allah'ın birbiriyle çelişen

sözler söylemeyeceğini bilir, Allah katından gelen ayetin hakikatine iman eder. Bu rivayetleri nakleden Taberi de, kendi görüşünü, “Eğer Kur’an Allah’tan başkasından gelseydi, hükümleri farklı farklı olurdu, anlamları çelişirdi, bir kısmı bir kısmının batıl olduğunu ortaya çıkarırdı” demektedir.¹⁰

Zemahşerî ise, Kur’an’ın Allah katından olmaması durumunda birbiriyle çelişen ayetlerin olacağını, nazım, belagat ve anlamlarının farklı, bir kısım ayetlerin çok belîğ, bazı ayetlerin ise ondan çok daha düşük seviyede, bazı gayb haberlerinin haber verilene uygun, bazılarının ise buna aykırı olacağını, bir kısım ayetlerin doğru manaya, bazı ayetlerinin ise hatalı, bozuk anlama delalet edeceğini bildirmektedir. Ona göre böyle durumlar olmadığına göre Kur’an, kendisinin dışındaki-lerin güç yetiremeyeceği bir güce sahip olan ve başkalarının bilmediklerini bilen Allah’ın nezdindedir. Zemahşerî, Kur’an ayetlerinde çelişki varmış gibi görünen hususlarında iyice düşünenler için bir çelişki olmadığını bildirmektedir.¹¹

Razi’ye göre ise, ayetin zahiri Hz. Muhammed’in nübüvvetinin en büyük delilinin Kur’an olduğunu göstermektedir. Kur’an Hz. Muhammed’in peygamberliğinin sıdkına üç yönden delildir. Bunlar da, Kur’an’ın fasih olması, gayb haberleri ihtiva etmesi bir de içinde hiçbir çelişkinin olmamasıdır. Bütün bunlar bu ayetin içinde zikredilmektedir. Kur’an’ın içinde çelişkilerin olmaması ile ilgili şu üç husus söylenebilir: Birincisi: Münafıklar Peygamberimize (s.a.v.) birçok hileler yapıyor ve tuzaklar kuruyorlardı. Allah, Resulüne onların yaptıklarını ayrıntısıyla bildiriyordu. Onlar da doğru çıkıyordu. Eğer Allah bildirmeseydi söyledikleri doğru çıkmazdı. İkincisi: Çoğu kelimeler şunu söylüyor: Kur’an büyük bir kitaptır. Birçok bilimleri içine almaktadır. Eğer bu kitap Allah’ın nezdinden olmasaydı, orada birbiriyle çelişen birçok kelimeler olurdu. Birbiriyle çelişen kelimeler olmadığına göre bu kitap Allah’ın kelamıdır. Üçüncüsü: Burada çelişkiden, ihtilaf-tan kasıt, fesahatin rütbesiyle ilgilidir. Kur’an başından sonuna kadar aynı tarzda fesahatini koruyor. Böyle büyük kitaplarda fesahatin baştan sona kadar korunması mümkün değildir.¹²

Bütün bu ifadeler, Kur’an’da anlam, belagat ve fesahat açısından hiçbir ihtilafın bulunmadığını göstermektedir. İhtilafın bulunmaması da onun Allah’ın kelamı olarak mucize olduğunu en önemli delillerinden birisidir.

3. Kur’an’ın Allah Tarafından Korunması

Kur’an’ın Allah kelamı olduğunun delillerinden birisi de, onun Allah tarafından korunuyor olmasıdır. Konuyla ilgili ayet-i kerimede şöyle buyrulur:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

“Şüphesiz o Zikr’i (Kur’an’ı) biz indirdik biz. Onun koruyucusu da elbette biziz.”¹³

Taberî’ye göre ayet, Kur’an’a batıl olan şeylerin ilave edilmesinden ya da ah-

kam ve farzlarının noksanlaştırılmasından Allah'ın onu koruyacağına işaret etmektedir. Taberî'nin rivayet ettiği bazı görüşlerde ise, şeytanın Kur'an'a herhangi bir batıl ilave edip hakkı noksanlaştıramayacağı dile getirilmektedir.¹⁴

Zemahşerî'ye göre ise, Yüce Allah bu ayette Kur'an'ı kendisinin inzal buyurduğunu vurgulamaktadır. Çünkü onu Cebrail ile Muhammed'e (s.a.v) göndermiştir. Şeytanlardan korunarak indirilmiştir. Allah o Kur'an'ı her zaman ziyade ve noksanlıklardan, değiştirme ve tahriften koruyacaktır. Yüce Allah diğer kutsal kitapların korunmasını ise vaat etmemiştir. Zemahşerî'ye göre bu ayet, Kur'an'ın Allah tarafından indirildiğine delildir. Çünkü eğer O'nun tarafından indirilmeseydi, beşer kelâmı olsa idi, onda noksanlık ya da fazlalık olacaktı. Nitekim onun dışındaki bütün kitaplarda böyle noksanlık ve fazlalıklar olmuştur.¹⁵

Razi ise, "Allah, Kur'an'ı koruyacağını vaat ettiği halde niçin sahabe Kur'an'ın cem edilmesiyle uğraşmıştır?" sorusunu sorduktan sonra bu soruya şu şekilde cevap vermektedir: Ashabın Kur'an'ı cem' etmesi, Allah'ın Kur'an'ı korumasının yollarından birisidir. Razi, Kur'an'ın beşer kelâmına muhalif olarak Allah tarafından mucize yapılarak korunduğunu da bildirmektedir. İnsanlar Kur'an'a herhangi bir şey ekleyip çıkaramamışlardır. Bundan aciz kalmışlardır. Eğer bir şey ekleyip çıkarsalardı, Kur'an'ın nazmı bozulurdu. Diğer taraftan bazı alimler, Allah'ın Kur'an'ı insanların ona muaraza etmekten aciz olmasını sağlayarak koruduğunu bildirmektedir. Aynı zamanda Kur'an öyle güzel bir şekilde korunmuştur ki, bir kişi Kur'an'a bir harf ilave etse, çocuklar bile buna karşı çıkacaklar, onun yanlış olduğunu söyleyeceklerdir.¹⁶

Görüldüğü gibi müfessirler, Kur'an'ın Allah kelâmı olarak mucize olduğuyla ilgili görüşlerini, konuyla ilgili ayetleri tefsir ederken dile getirmişlerdir. Kur'an'ın meydan okuması, Kur'an'da ihtilafların olmaması ve Yüce Allah'ın Kur'an'ı koruyacağını bildirmesi gibi hususlar, Kur'an'ın Allah kelâmı ve mucize bir kelâm olduğunu göstermektedir.

4. Bediüzzaman'ın Kur'an'ın Allah'ın Kelâmı Olduğunu İspat Metodu

Said Nursî'ye göre, Kur'an başka kelimelerle kabil-i kıyas olamaz. Çünkü kelâmın, ulviyet, kuvvet ve hüsn-ü cemal yönünden dört kaynağı vardır. Ona göre bunlar, mütekellim (konuşan), muhatap, maksat ve makamdır. Edebiyatçıların yalnızca makamı ön plana çıkarmaları doğru değildir. Bu yüzden, kelâmın güzelliğini ortaya çıkarmak için sadece söylenen söze değil, diğer hususlara da bakmak gerekir. Kur'an'ın kaynağına dikkat edildiği zaman, onun belagatinin derecesi, ulviyeti ve hüsnü anlaşılır. Kelam, mütekellim yani konuşana baktığı için, o kelam emir, nehy ise, mütekellimin derecesine göre irade ve kudreti de içine alır. Nursî, bu durumda sözün maddî elektrik gibi etki edeceğini, kelâmın ulvîlik ve kuvvetinin o nisbette artacağını dile getirir, örnek olarak da iki ayeti göstermektedir. Bunlardan birincisi şu ayettir:

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكَ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

“Ey yeryüzü! Yut suyunu. Ey gök! Tut suyunu” denildi. Su çekildi, iş bitirildi. Gemi de Cûdî’ye oturdu ve “Zalimler topluluğu, Allah’ın rahmetinden uzak olsun! denildi.”¹⁷

Anlaşıldığına göre bu ayet, Kur’an’ın Allah’ın kelamı ve mucize olduğunu göstermektedir. Nursî bu ayeti, Kur’an’ın Allah’ın kelamı ve mucize olduğunun delili olarak nazarlara sunmaktadır.¹⁸ Nitekim Zemahşerî de ayeti tefsir ederken, bu ayette Yüce Allah’ın akıllı varlıklara hitap tarzını seçtiğini, bunun da Allah’ın azim kudretinin delili olduğunu, yer ve gök gibi büyük varlıkların onun tekvînî emrine uyduklarını gösterdiğini bildirmektedir. Ona göre, sanki o varlıklar, Allah’ın azametini, celalini, sevap ve ikabını, her şeye gücünün yettiğini bilen akıllı varlıklar gibidir.¹⁹

Razi de, bu ayetin lafızlarından her birinin Allah’ın azamet ve kibriyasını gösterdiğini bildirmektedir. Ona göre, bu ayetteki cemadattan olan yer ve göklere verilen emirler bu cemadat tarafından yerine getirilmiştir. Onun emri cemadatta bu şekilde etkili oluyorsa, akıllı varlıklar üzerinde daha çok etkili olur.²⁰

Elbette böyle bir kelamın benzerinin yapılması mümkün değildir. İnsanlar ne yazarlarsa yazsınlar, ne söylerlerse söylesinler, yerlere ve göklere sözlerini geçirecek kadar güç ve kudret sahibi olamazlar. Bu yüzden Kur’an’ın i’cazına ulaşmak mümkün değildir.

Bu konuda zikrettiği ikinci ayet:

“Sonra duman hâlinde bulunan göğe yöneldi; ona ve yeryüzüne, “İsteyerek veya istemeyerek gelin” dedi. İkisi de, “İsteyerek geldik” dediler.”²¹

Zemahşerî bu ayeti tefsir ederken, bunun mecaz nevinden bir temsil olduğunu ya da tahayyül olduğunu, bundan maksadın kudretinin etkisini tasvir olduğunu iddia etmektedir. Zemahşerî buradaki anlatımı edebiyatçıların cansız varlıkları konuşturmalarına benzetmekte, duvar ile direk arasındaki bir konuşmayı da örnek olarak vermektedir.²² Zemahşerî’nin bu görüşüne katılmak mümkün değildir. Ayetten maksat, Allah’ın kelamının kudretini anlatmaktır. Ama bu sadece mecaz nevinden bir temsil olarak değerlendirilemez. Böyle olduğu takdirde Allah’ın kelamındaki kudret ve i’cazın hiçbir anlamı kalmaz. Nitekim Zemahşerî’nin tefsirinde sayfanın altındaki Haşiyede, İmam Nasuriddin Ahmed b. Muhammed el İskenderi (v. 783) de, bu iddiayı reddetmektedir.

Nursî, Zemahşerî’nin aksine, bu iki ayetin, “kuvvet ve irâdeyi tazammun eden hakikî ve nafi emirler” olduğunu bildirmektedir. Nursî, emirlerin hayal ya da mecaz olmadığına vurgu yapmak için “hakikî emir” olduğuna dikkat çekmektedir.

Bu emirlerin yanında insanların, “اسكني يا ارض وانتشي يا سماء وقومي أيتها القيامة” yani, “ey yer sakın ol. Ey gök ikiye yarıl. Ey kıyamet kop” gibi, emir şeklinde cansız varlıklarla konuşmalarının saçma sapan olduğunu ve Allah'ın sözleri ile kıyas edilemeyeceğini bildirmektedir. Bunların temenniden meydana gelen arzular ve arzulardan doğan fuzuli emirler olduğunu bildiren Nursî, emretmek vasfına sahip olan Allah'ın iş başında verdiği emir hakikatinin bundan çok farklı olduğunu dile getirir. Bir komutanın ordusuna arş emri ile, bir erin orduya arş emri arasındaki farka dikkat çeken Said Nursî, iki emrin görünüşte bir iken, mana olarak aralarında bir er ile bir ordu komutanı kadar fark olduğunu söyler.²³

Said Nursî, *“O bir şeyi murat ettiği zaman ona ol der, o da oluverir”*²⁴ ayetiyle, *“Biz meleklerle Âdeme secde edin dediğimiz zaman....”*²⁵ ayetini de değerlendirmektedir. Ona göre bu iki ayetin kuvveti ve ulviyeti insanların emir şeklindeki sözlerine hiç benzememektedir. Ona göre Burada Yüce Allah söz ile fiili birleştirmektedir.²⁶

Bu cümlelerden anlaşıldığına göre, edebiyatçıların kullandığı ifadeler, sadece sözde kalan ifadelerdir. Kâinattaki varlıkları konuşturmaları yalnızca edebî bir üsluptur. Ama Yüce Allah'ın mukaddes ifadelerindeki sözlerde güç ve kudret vardır. Yer, gök, su, melekler Allah'ın emrini dinlemekte ve yerine getirmektedir. Edebiyatçıların söyledikleri sözler ise lafta kalmaktadır. Çünkü beşerin sözü varlıklara geçmez. O halde Kur'an bir beşer kelâmı değildir. Bir beşer kelâmı olsaydı, insanların sözleri gibi lafta kalan emirlerden ve cümlelerden ibaret olurdu.

Nursî, Kur'an'ın Allah kelâmı olduğuna ispat sadedinde Kehf suresi 6. ayetten 11. ayete kadar olan bölümleri örnek olarak verir. Ona göre bu ayet grubunda 3. ayette *“Biz öldüğümüz ve toprak olduğumuz zaman mı (diriltileceğiz). Bu imkânsız bir dönüşür”* şeklinde zikredilen haşri inkâr edenlere karşı haşir geçeceği ispat edilmektedir. Bu ispat tarzı insanların kelâmı ile Allah kelâmı arasındaki farkı göstermesi açısından dikkat çekicidir. Kur'an, kâfirler haşri inkâr ettiklerinden onları haşrin kabulüne mecbur etmek için önce bir giriş yapar. İnsanın nazarını gökyüzüne çevirerek, muntazam bir şekilde yapıldığını, Ay ve Güneş ile süslendirildiğini, hiçbir kusur ve noksanlık bırakılmadığını, zeminin hikmetle döşendiğini, dağların yerlerde sabitleştirildiğini, çift bitkilerin yaratıldığını, su ile de ölmüş memleketin ihya edildiğini, böylece binlerce dünyevi haşirlerin icad edildiğini, bitkileri kudretiyle ölmüş memleketten çıkardığı gibi, insanların da haşirdeki çıkışının böyle olacağını, kıyamette arzın ölüp, insanların sağ olarak çıkarılacağını beyan eder.²⁷

Nursî'ye göre bu ayetlerin haşri ispatta gösterdiği üslup ile, insanların bir dava için serdettikleri kelimeler arasında çok büyük farklar bulunmaktadır.²⁸ Said Nursî, insanların kelimeleri ile Allah'ın kelâmı arasındaki farkları açıklarken, insanların sözlerinin şişelerdeki görünen yıldızların küçük yansımalarına benzetmekte,

Allah'ın kelâmının ise gerçek yıldızları temsil ettiğini bildirmektedir. Ona göre Allah'ın kelâmı melek gibi "zihayat"tır. Beşerin kelâmı ise beşerin hevesatını uyardırmak için "sehhar nefisler"le söylenen ısırtıcı sözlerdir. Allah'ın ayetleri iman hakikatlerinin birer membaı, iman esaslarının birer madeni, Doğrudan Rahman'ın Arşından gelen, kâinatın fevkinde ve haricinde insana bakıp inen "ilim, kudret ve iradeyi" içine alan hitab-ı ezeldir. Said Nursî'ye göre, asırlardır Kur'an-ı Hâkim, bütün hakikatlerini kainat çarşısında açıp teşhir ettiği halde, herkes, her millet, her memleket onun cevherlerinden, hakikatlerinden almaktadır. Bu kadar ülfet, bu kadar zaman geçmesi Kur'an'ın kıymetli hakikatlerine, güzel üsluplarına zarar verememiştir, onu ihtiyarlatmamıştır, kurutmamıştır, güzelliğini söndürmemiştir. İşte bu durum tek başına Kur'an'ın mucize olduğunu, yani Allah'ın kelâmı olduğunu göstermektedir.²⁹ Bu izahlarda Bediüzzaman'ın Kur'an'ın Allah'ın kelâmı olarak mucize olduğunu ispat ederken kullandığı ifadelerin diğer müfessirlerin görüşlerinden farklılık arz ettiği görülmektedir. Kur'an ayetlerinin «ilim, kudret ve iradeyi» kapsadığını söylemesi, Kur'an'daki bazı ayetleri de buna delil olarak göstermesi bu konudaki görüşlerinin odak noktasını oluşturmaktadır.

Bediüzzaman 26. Mektupta da Kur'an'ın bir mucize olarak Allah kelâmı olduğunu farklı bir üslup ile anlatmaktadır. Kur'an'ın beşer kelâmı olduğunu iddia eden şeytanın vesvesesine karşı ikna edici cevaplar vermektedir. Aslında Nursî, o zamana kadar Kur'an'ın beşer kelâmı olduğunu, Allah kelâmı olmadığını iddia edenlere karşı böyle bir üslup kullanmaktadır. Said Nursi izahlarını akıl ve mantık çerçevesinde yapmaktadır.

Ona göre şeytanın birinci desisesi, ondan Kur'an'ı tarafsız bir şekilde muhakeme etmesini istemesidir. Buradaki tarafsızlık ile onun beşer kelâmı olduğu kastedilmektedir. Nursî, böyle bir bakış ile Kur'an'a bakmanın mümkün olmadığını, bakıldığı takdirde, Kur'an'ın parlak ışıklarının söndüğünü bildirmektedir. Nursî, şeytana hitaben "Ey Şeytan! Bîtarafâne muhâkame, iki taraf ortasındaki bir vaziyettir. Halbuki hem senin, hem insandaki senin şakirtlerin, dediğiniz bîtarafâne muhakeme ise, taraf-ı muhalifi iltizamdır; bîtaraflık değildir. Muvakkaten bir dinsizliktir" demektedir. Bu ifadelerden şeytanın vesvesesinin bu konuda iddiada bulunanları temsil ettiği anlaşılmaktadır. Buna göre tarafsız, objektif bir gözle Kur'an'a bakmak, batıla taraftar olmaktan başka bir şey değildir.³⁰

Nursî, konuyla ilgili izahlarında Kur'an'a ne beşer kelâmı, ne de Allah kelâmı olarak, ortada bir şekilde bakmanın da mümkün olmadığını söylemektedir. Ona göre Kur'an kıymetli bir maldır. Beşer kelâmı Cenâb-ı Hakk'ın kelâmından ne kadar uzaksa, o iki taraf, o kadar, belki hadsiz denecek şekilde birbirinden uzaktır. Bunlar vücut ve adem gibi, iki zıt olan şey gibi birbirine zıttırlar; ortası olamaz. Kur'an'ın Allah kelâmı olduğuna dair deliller çürütülmedikçe ona el uzatılmaz.³¹

Kur'an'daki konuşmaların beşer kelâmına benzediği, bu yüzden onun da beşer kelâmı olduğu şeklindeki iddiaya cevap veren Said Nursi, Kur'an'ın ehl-i şuura

imam, cinlere ve insanlara müşid, ehl-i kemâle rehber, ehl-i hakikate muallim olduğuna söyleyerek, “öyle ise, beşerin muhâverâtı ve üslubu tarzında olmak zarurî ve katîdir. Çünkü, cin ve ins münacatını ondan alıyor, duasını ondan öğreniyor, mesâilini onun lisanıyla zikrediyor, edeb-i muâşeretini ondan taallüm ediyor ve hâkezâ; herkes onu merci yapıyor” demektedir. Nursi, bundan dolayı, Kur'an'ın Hz. Musa'ya Sina Dağı'nda inen kalamullah tarzında olması durumunda, beşerin bunu dinlemeye tahammülünün olmayacağını ifade etmektedir.³²

Bediüzzaman din namına bir insanın Kur'an'ı yazmasının da mümkün olmadığını bildirerek, bir dindar adamın “Allah'ın emri böyledir” diyebileceğini, ama Allah'ın taklidini yaparak O'nun yerine konuşmayacağını söyler. Ona göre aynı zamanda bir beşerin kendi başıyla böyle yapması da imkânsızdır. Çünkü birbirine yakın kişiler birbirlerini taklit edebilirler. Bunlar da geçici olarak insanları aldatabilirler fakat daimî olarak aldatamazlar. Kur'an'ın bu açıdan bir beşer kelâmı olması mümkün değildir. Eğer öyle olsaydı, bu mutlaka fark edilirdi.

Bediüzzaman, Kur'an'ın Allah'ın kelâmı olarak kabul edilmemesi durumunda, arştan ferşe düşer gibi sükut edeceğini, “mecmâ-ı hakâik” iken, “menbâ-ı hurâfât” olacağını, Hz. Muhammed'in de Allah'ın resulü olmaması durumunda “menbâ-ı kemalat” derecesinden “maden-i desais” makamına düşeceğini, Kur'an'ın da Resulullah'ın da ortada duramayacağını ifade etmektedir. “Çünkü, Allah namına iftira eden, yalan söyleyen, en ednâ bir dereceye düşer Bir sineği daimi bir surette tavus görmek ve tavusun büyük evsafını onda her vakit görmek muhal olduğu gibi, Kur'an'ın da beşer kelâmı olduğu halde bir Allah kelâmı olarak gözükmesi mümkün değildir.”³³

Bediüzzaman, Razi'nin Bakara suresi 23 ve 24. ayetleri tefsirinde açıkladığı görüşe benzer bir görüşü de dile getirmektedir. Ona göre Kur'an mevcut kitaplarla mukayese edildiğinde, ya onların altındadır, ya da üstündedir. Bütün kitapların altında bir derecede olması ise muhaldir. Hiçbir kişi, hatta hiçbir düşman ve şeytan dahi böyle bir iddiada bulunamaz. Bu yüzden Kur'an bütün kitapların üzerindedir, öyle ise Kur'an mucizedir. Kur'an'ı beşer kelâmı olarak farz etmek, Allah'ın Resulünün Allah'a iftira ettiğini, Allah'ı bilmediğini ve azabına inanmayan, itikatsız, esfel-i safilîne sukut etmiş bir beşer olduğunu kabul etmek demektir. Böyle bir şeyi iddia etmek ise mümkün değildir. Ona göre filozofların en müfsitleri bile “Muhammed-i Arabî çok akıllı idi, çok güzel ahlaklı idi” demektedir. Bu yüzden böyle bir insanın Allah'a iftira ederek Kur'an'ı teşkil etmesi mümkün değildir.³⁴

Sonuç

Gerek Kur'an'ın ilk nazil olduğu dönemlerde, gerekse daha sonraki dönemlerde ve günümüzde Kur'an'a karşı insanların ilgisini azaltmak maksadıyla, Kur'an'ın Allah'ın kelâmı değil, bir beşer kelâmı olduğu iddia edilmektedir. Bütün bu iddialara bizzat Kur'an'ın kendisi cevap vermekte, Kur'an'ın Allah'ın kelâmı olduğunu

nu ispat etmektedir. Buna göre, Kur'an'ın bazı ayetlerinde onun benzerini getirme hususunda herkese meydan okuması, Kur'an'da ihtilaflar olmaması ve Kur'an'ın korunacağıının bildirilmesi onun Allah'ın kelamı olarak mucize olduğunu göstermektedir. İslam alimleri de bu iddialara Kur'an'dan aldıkları ilhamlarla bu ayetler çerçevesinde cevap vermişlerdir. Bediüzzaman'ın Kur'an'ın Allah kelamı olmasına dair tefsirlerde zikredilen görüşlere ilave olarak, Kur'an'ın neden beşer kelamı olmadığını ve Allah kelamı olduğunu izah etmede hem ayetlere dayandığı, hem de akılcı bir metod kullandığı görülmektedir. Bütün bu açıklamalar ışığında, Kur'an Hz. Muhammed'in en büyük mucizesidir ve beşer kelamı değil Allah kelamıdır.

Dipnotlar

- 1 Nursî, Bediüzzaman Said, *Sözler*, Sözler Yayınevi, 1979, İstanbul, s. 339.
- 2 Bakara, 2/23, 24.
- 3 et-Taberî, Muhammed b. Cerîr, Cami'ü-Beyân an Te'vîli Ayi'-Kur'ân, Daru Hicr li't-Taba'a ve'n-Neşr ve't-Tevzî' ve'l-İ'lân, y.y., I, 395.
- 4 ez- Zemahşerî, Ebu'l-Kasım Mahmud b. Ömer, Dâru İhyâit-Türâsî'l-Arabî, Beyrut, 1997, I, s. 127.
- 5 Furkan, 25/32.
- 6 Razi, Fahru'd-Dîn, Mefâtihu'l-Gayb, Daru İhyâit-Türâsî'l-Arabî, Beyrut, ikinci baskı, 1420, II, ss. 347-52.
- 7 Kurtubi, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed, el Cami' li Ahkâmî'l-Kur'an, Dar-u Ale-mi'l-Kütüb, er Riyad, 2003, I, s. 232.
- 8 İbn Kesir, Ebu'l-Fida İsmail Ömer, Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azîm, Daru Tayyibe li'n-Nerşi ve't-Tevzî', y.y, y.t.y., I, ss. 199 vd.
- 9 Nisa, 4/82.
- 10 Taberî, Cami'ü-Beyan, VII, ss. 240-51.
- 11 Zemahşerî, el Keşşâf, I, s. 571.
- 12 Razi, Mefâtihu'l-Gayb, X., ss. 151 vd.
- 13 Hicr, 15/9.
- 14 Taberî, Cami'ü'l-Beyan, XIV, ss. 17-18.
- 15 Zemahşerî, Keşşâf, I, 536.
- 16 Razi, Mefâtihu'l-Gayb, I, 2660. Ayrıca bkz: WWW. Al tafsir.com (erişim tarihi:25 Şubat 2016)
- 17 Hud, 11/44.
- 18 Nursi, *Sözler*, Sözler Yayınevi, İstanbul, 1979, ss. 400-1.
- 19 Zemahşerî, Keşşâf, II, 376.
- 20 Razi, Mefâtihu'l-Gayb, WWW. alTafsir. com. (erişim tarihi:25 Şubat 2016)
- 21 Fussilet, 41/11.
- 22 Zemahşerî, Keşşâf, III,194.
- 23 Nursi, *Sözler*, s. 401.
- 24 Yasin, 36/82.
- 25 Bakara, 2/34. ayetin tamamı şu şekildedir: , وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ , وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ
- 26 Nursi, *Sözler*, s. 401.
- 27 Kehf, 18/6-11. Ayrıca bkz: Nursî, *Sözler*, s. 402-403.
- 28 Nursi, *Sözler*, s. 403.
- 29 Nursî, *Sözler*, ss. 403-4.
- 30 Nursi, *Mektubat*, Sözler Yayınevi, İstanbul, 1979, ss. 266-87.
- 31 Nursi, *Mektubat*, s. 287.
- 32 Nursi, *Mektubat*, s. 288.
- 33 Nursi, *Mektubat*, s. 288.
- 34 Nursi, *Mektubat*, s. 292.